

ДИТИНА У ТУРБУЛЕНТНОМУ ЧАСІ

Кабанцева Анастасія Валеріївна

к.психол.н, доцент

кафедра психіатрії, психотерапії

наркології і медичної психології

Донецький національний медичний університет

м. Костянтинівка, Донецька обл. Україна

Костін Денис Олександрович

завідувач навчальної лабораторії, асистент

кафедра біомедичної інженерії

Харківський національний університет радіоелектроніки

м. Харків, Україна

Анотація. У статті наводяться дані про вплив турбулентного часу на психіку дитини. Представлено результати власних досліджень психоемоційних порушень у дітей, які мешкають в умовах збройного конфлікту та інформаційної війни. Встановлено, що пригнічення психологічного комфорту і життєстійкого балансу супроводжується вираженою емоційною збудливістю, в результаті якої з'являються негативні переживання (тривожність, напруженість, розгубленість, дратівливість), безініціативність, а також формується переживання, пов'язані з незадоволеністю бажань. Проведені дослідження доводять актуальність зміни підходів до організації профілактики, корекції, лікування і реабілітації психічної патології серед дітей у сучасних умовах турбулентності.

Ключові слова: соціальні зміни, інформаційні ризики, психологічні проблеми, психодіагностика, психоемоційні порушення, психічні розлади, Донецький регіон.

Актуальність дослідження. Інтенсивні соціальні зміни, негативні наслідки надзвичайних ситуацій, деструктивні дії людського чинника (обтяжні збройні конфлікти, тероризм, інформаційні війни) призводять до трансформації суспільства і часу в якому воно живе, оскільки останнє характеризується вираженим ступенем нестабільності, бурхливістю, хаотичністю і невпорядкованістю (турбулентністю) [1-3].

"Турбулентність" – це ризик, який проникає всюди, що призводить до деградації і руйнування внаслідок нового етапу суспільства. "Турбулентні часи" ризиконебезпечні, бо потреби суспільства і пов'язані з ними інфляція, зростання дефіциту продовольства породжують феномен "життя в борг". Майбутнє як капітал вже неодноразово закладено, причому це стосується кожного окремого індивіду, організації, підприємств, суспільства і держав [4]. Врахування феномену турбулентності в різних аспектах прояву є важливим з точки зору запобігання деструктивним явищам у соціумі в цілому і щодо особистості зокрема [5-6]. Особливо коли останнім виступає дитина [7-8], бо сучасні діти змушені жити в цих умовах, адекватно сприймати нові реалії суспільства, пристосовуватися до інформаційних, соціальних, психологічних ризиків. Істотне зростання цих ризиків призводить до того, що цілеспрямовані або ненавмисні комунікативні впливи можуть наносити серйозної шкоди для молодого покоління, майбутнього потенціалу держави.

Мета дослідження: дослідити психоемоційний стан дітей у час соціально-психологічної турбулентності.

Організація та методи дослідження. У рамках науково-дослідницької роботи за замовленням Міністерства охорони здоров'я України «Розробка системи медико-психологічної допомоги дітям та підліткам, що перебувають у зоні проведення антитерористичної операції» (номер державної реєстрації - 0116U004162), що виконувалася на базі ДЗ «Науково-практичний медичний реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України» проводилися динамічні дослідження психоемоційного стану дітей Донецької області у віці 5-7 років. Загальна кількість респондентів - 1308 дітей.

Використовувалися емпіричні і статистичні методи дослідження. Психодіагностичний комплекс: «Паровозик» (С.В. Велієва), «Неіснуюча тварина» (М.З. Друкаревич), «Кактус» М.О. Панфілової, опитувальник страхів А.І. Захарова, «Малюнок сім'ї» Г.Т. Хоментаскас.

Результати дослідження. У загальній когорті дослідження встановлено страхи різного характеру (61,2 %), наявність тривожності, занепокоєності, хвилювання (53,2 %), прояви агресивності (36,7%), низької самооцінки (18,4%).

Встановлено, що понад половини респондентів мають страх фізичного збитку і страх війни. Також високі відсотки діагностовано серед соціальних, медичних, просторових, тваринних страхів та страху темряви (табл.1).

Таблиця 1.

Наявні страхи дітей сходу України

Види страхів	Кількість респондентів	%
Страх фізичного збитку	704	53,8
Страх війни	644	51,5
Медичні страхи	575	45,1
Соціальні страхи	564	45,1
Страхи темряви	577	46,2
Страх тварин	442	35,4
Відкриті простори	361	31,3

Порівняння наявності страхів за роками показало, що показники страху війни та фізичного збитку залишались високими протягом всього часу дослідження. Найбільші відсотки страхів діагностовано у 2014 і 2017 роках. Тенденція до максимального зниження страхів спостерігалася у 2018 році (рис. 1).

Медичні страхи та страх темряви відповідають віковим особливостям зазначеної групи респондентів. Страхи війни та фізичного збитку є придбаними, у тому середовищі де зростають діти.

Систематичне дослідження тривожності показало високі відсотки наявності респондентів і певні зміни на протязі всього часу дослідження. У 2014 році

кількість дітей, які мали тривожність складала 54,4%; 2015 рік – 73,1%; 2016 рік – 41,9%; 2017 рік – 75,6%; 2018 – 51,2%. Агресивність у психоемоційному стані дітей також мала місце бути на протязі всього періоду дослідження: 2014 рік – 34,2%; 2015 рік – 39,3%; 2016 – 39,4%; 2017 рік – 54,4%; 2018 рік – 23,1%.

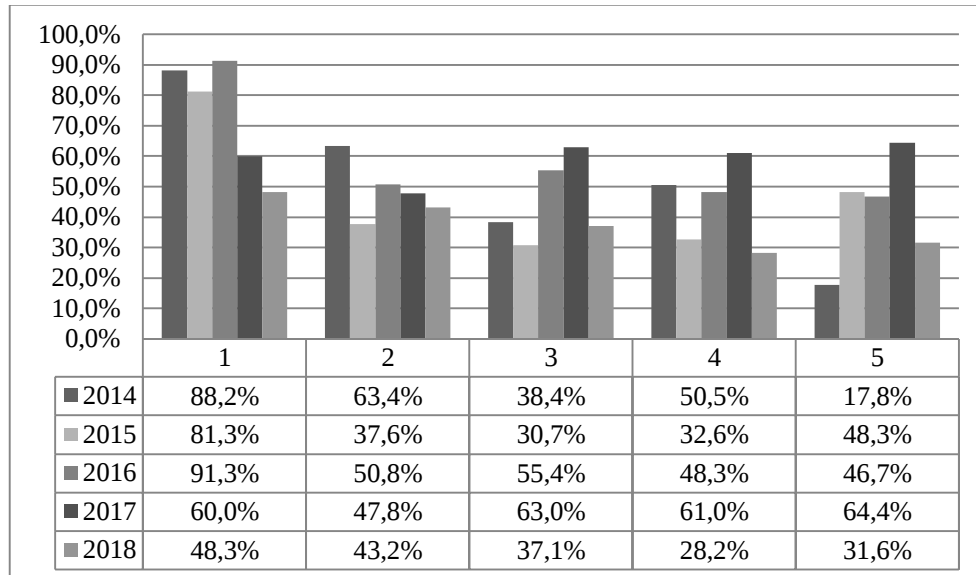


Рис. 1. Типи страхів дітей 5-7 років у період 2014-2018 рр.

Примітка: 1 - війна; 2 - фізичний збиток; 3 - темрява; 4 - медичні; 5 - соціальні.

У 57,4 % дітей, що взяли участь у дослідженні, встановлено відчуття самотності, незахищеності у своїх сім'ях. Поряд з цим при дослідженні дитячо-батьківських відносин встановлено, що сприятливу сімейну атмосферу мають 966 осіб (72,6%), несприятливу внутрішньо-сімейну ситуацію – 342 осіб (27,3%).

Встановлено, що несприятлива сімейна атмосфера формує у дітей почуття самотності та незахищеності, що своєю чергою впливає на самооцінку, сприймання себе і своїх можливостей. Статистично доказано, що чим більше проявів агресії з боку дорослих, тим вище рівень проявів власної агресивності у дітей ($r = 0,302$; $p \leq 0,01$), тим частіше вони не відчують себе частиною своєї сім'ї ($r = 0,435$; $p \leq 0,05$). Зневага батьком породжує у дітей потребу у додатковій увазі ($r = 0,305$; $p \leq 0,01$), а зневага матір'ю викликає розвиток тривожності ($r = 0,322$; $p \leq 0,01$) та невротичних станів ($r = 0,331$; $p \leq 0,01$). Отже, навіть при сприятливому сімейному кліматі дитина може не відчувати

того рівня безпеки і затишку яких потребує її індивідуально-психологічний або психоемоційний стан. Слід підкреслити, що для дитини перших років життя (дошкільний період) сім'я відіграє першорядну і незаперечну роль. Особливо актуального значення даний факт набирає при несприятливих соціальних умовах, таких як: нагнітання соціальної нестабільності в суспільстві через інформаційні атаки засобів масової інформації, проведення антитерористичної операції і об'єднаної операції збройних сил на території держави, фізичні, моральні, матеріальні втрати як наслідки останніх. Тому, будь-яка емоція (і, тим більше, та, яка виникає в умовах стресу в дітей у бойових умовах) виникає під впливом інформаційної переробки батьками тих подій, що відбуваються у навколишньому середовищі [9-16].

Наявність вищезазначених психоемоційних характеристик у дітей може проявити у них деформацію психоемоційного стану з подальшим розвитком складних психологічних та психічних проблем [4] таких як: контракція комунікативних навичок, розвиток неврозів, психотравматичного стресового розладу. Тому, дана проблема вимагає нагального комплексного вирішення у розбудові лікувально-реабілітаційного, корекційного, рекреаційного напрямків щодо попередження і усунення чинників психічних розладів у останніх [9-16].

Висновки.

1. Сучасні турбулентні зміни несуть негативний вплив на психоемоційний стан дітей. Понад 50 % дітей сходу України мають страх війни і відчують небезпеку військового характеру, що не є природнім для дошкільного віку.
2. Психологічному благополуччю і повноцінному розвитку дітей перешкоджають наявні страхи різного походження (полігамність страхів - 61,2%), прояви тривожності (51,2 %), агресивності (23,1%), несприятливої сімейної атмосфери (27,3%).
3. Першочерговим виступає організація динамічної діагностики психоемоційного стану і психологічного благополуччя дітей, регламентація заходів щодо профілактики та усунення негативних емоційних тенденцій у

рамках медико-психо-педагогічного підходу, з обов'язковим формуванням турбулентного мислення у останніх.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Панченко О.А. Соціалізація особистості в умовах інформаційної турбулентності / О.А. Панченко // Актуальні проблеми психології. - Том І. - Вип. 52. – С. 87-92.
2. Панченко О.А. Турбулентність мислення в структурі інформаційно-психологічної безпеки особистості / О.А. Панченко // Психологія і особистість. – 2019. – № 1(15). – С. 35-53.
3. Кутько І.І. Особистість в екстремальній ситуації: соціально-стресові розлади / І.І. Кутько, О.А. Панченко, Г.С. Рачкаускас, ОМ Ліньов. - Новости медицины и фармации - № 9-10. - 2014. – С.3-4.
4. Яницкий О.Н. Общественные науки и современность / О.Н. Яницкий // «Турбулентные времена» как проблема общества риска. 2011. № 6. С. 155-164.
5. Панченко О.А. Турбулентность в информационной безопасности личности / О.А. Панченко // Клінічна інформатика і телемедицина. – 2017. – Т. 12. – Вип. 13. – С. 124-129.
6. Пономарёва А.В. Психодиагностика постстрессовых расстройств / А.В. Пономарёва, О.А. Панченко // Український вісник психоневрології, 2017. - № 25, - Вип. 1. - С. 145.
7. Панченко О.А., Информационная безопасность ребенка: монография. - К.: КВИЦ, 2016. - С. 263-307.
8. Кабанцева А.В. Психологическая устойчивость ребенка в условиях информационных вызовов / А.В. Кабанцева // Теорія та практика сучасної психології. – Запорожье. – Вип.2. – 2017. – С. 38-42.
9. Кутько И.И. Клинический метод диагностики на современном этапе развития психиатрии / И.И. Кутько, О.А. Панченко, А.Н. Линева, Г.С. Рачкаускас - Новости медицины и фармации. - №10. - 2013. – С. 16-20.

10. Кабанцева А.В. Колаборація психологів, лікарів, педагогів у роботі з дітьми, які мають емоційні порушення / А.В. Кабанцева // Теорія та практика сучасної психології. - Запоріжжя. - 2019. - Вип.1. - С. 134-138.
11. Кабанцева А. В. Информатизация процесса психодиагностики / А. В. Кабанцева, К. Г. Селиванова // Інформаційні системи та технології в медицині: зб. наук. пр. II Міжн. наук.-прак. конф. (ІСМ-2019). – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харків. Авіа. Ін.-т», 2019. – С. 41-43.
12. Селиванова К. Г. Компьютерная система интерактивного тестирования психомоторики / К. Г. Селиванова // Полиграфические, мультимедийные и web-технологии. Т.1. Тез. Докл. 1-й Международной науч.-техн. конф. – Харьков: ХНУРЭ, 2016. – С. 81-82.
13. Селиванова К.Г. Биотехническая система диагностики состояния мелкого моторного развития / К.Г. Селиванова, Ж.Б. Иванченко, О.Г. Аврунин // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ": сб. науч. тр. Темат. вып. : Новые решения в современных технологиях. – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2015. – № 39 (1148). – С. 78-82.
14. Авер'янова Л. О. Комп'ютерні технології корекції амбліопії в системі фізичної реабілітації у дітей з порушенням зору / Л. О. Авер'янова, К. Г. Селіванова // Сучасні здоров'язбережувальні технології: монографія / за загальною редакцією проф. Ю.Д. Бойчука. – Харків: Оригінал, 2018. – 724 с. – С. 627-633.
15. Панченко О. А. О понятии “информационная безопасность ребенка” / О. А. Панченко, А. В. Кабанцева, Е. Б. Симоненко, В. Г. Антонов // Медична інформатика та інженерія. - 2016. - №1. - С. 96-97. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mii_2016_1_35.
16. Кабанцева А. В. Психологическая устойчивость ребенка в условиях информационных вызовов // Теорія і практика сучасної психології. – 2017. – №. 2. – С. 38.

SCI-CONF.COM.UA

DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF WORLD SCIENCE



**ABSTRACTS OF IX INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
MAY 13-15, 2020**

**VANCOUVER
2020**

DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF WORLD SCIENCE

Abstracts of IX International Scientific and Practical Conference

Vancouver, Canada

13-15 May 2020

Vancouver, Canada

2020

UDC 001.1
BBK 87

The 9th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (May 13-15, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. 1142 p.

ISBN 978-1-4879-3791-1

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // Dynamics of the development of world science. Abstracts of the 9th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2020. Pp. 21-27. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Editorial board

Ambrish Chandra, FIEEE, University of Quebec, Canada

Zhizhang (David) Chen, FIEEE, Dalhousie University, Canada

Hossam Gaber, University of Ontario Institute of Technology, Canada

Xiaolin Wang, University of Tasmania, Australia

Jessica Zhou, Nanyang Technological University, Singapore

S Jamshid Mousavi, University of Waterloo, Canada

Harish Kumar R. N., Deakin University, Australia

Lin Ma, The University of Sheffield, UK

Ryuji Matsubashi, The University of Tokyo, Japan

Chong Wen Tong, University of Malaya, Malaysia

Farhad Shahnian, Murdoch University, Australia

Ramesh Singh, University of Malaya, Malaysia

Torben Mikkelsen, Technical University of Denmark, Denmark

Miguel Edgar Morales Udaeta, GEPEA/EPUSP, Brazil

Rami Elemam, IAEA, Austria

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: vancouver@sci-conf.com.ua

homepage: <http://sci-conf.com.ua/>

©2020 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2020 Perfect Publishing ®

©2020 Authors of the articles

68.	Дахно Р. Ю., Перунова О. В. ДИНАМІКА СПІВПРАЦІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА УГОРЩИНОЮ В ХХІ СТ.	448
69.	Дитюк С. О., Ігнатова В. В., Тесаловська О. Б. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЧИННИК СМИСЛОУТВОРЮЮЧОЇ АКТИВНОСТІ.	458
70.	Дорошенко Е. Р. «КОНСТИТУЦІЙНІ ПІДСТАВИ ОБМЕЖЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ».	467
71.	Єдинак І. В. ЗАГАЛЬНИЙ ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА.	475
72.	Єремєєва І. А. ВПЛИВ ДИПЛОМАТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗРОБКУ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ.	483
73.	Жданова О. Г., Сперкач М. О., Шишман Ю. М. ЗАДАЧА СКЛАДАННЯ ТЕСТІВ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВЕРИФІКАЦІЇ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.	488
74.	Жовталюк Н. О., Кузьменко А. О. СТИЛІСТИЧНІ ПРИЙОМИ У ПІСНЯХ БРИТАНСЬКОЇ ГРУПИ “BEATLES”.	504
75.	Жогіна О. О., Сердюк І. А. ОСОБЛИВОСТІ НЕЙРОРЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ ДЕГЕНЕРАТИВНІЙ ПАТОЛОГІЇ ХРЕБТА.	509
76.	Жолдасбекова С. А., Мадиева Д. П., Байзахова С. Ш., Баймурза А. ПРОЕКТИРОВАНИЕ ЦЕЛЕЙ И РЕЗУЛЬТАТОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТРЕБОВАНИЙ.	514
77.	Жураева К. С. ОСНОВНЫЕ ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ ГЕОПОЛИТИЧЕСКОЙ СИТУАЦИИ В КАСПИЙСКОМ РЕГИОНЕ.	522
78.	Забирова В. Х., Лысогор К. А. ПРОБЛЕМА АВТОНОМНОГО ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В СОВРЕМЕННОМ ВУЗЕ.	531
79.	Загородня А. А. РЕФОРМУВАННЯ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ СИСТЕМУ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ.	537
80.	Кабанцева А. В., Костін Д. О. ДИТИНА У ТУРБУЛЕНТНОМУ ЧАСІ.	543
81.	Кабанцева А. В., Костін Д. О., Гуменюк В. В. ЛЮДИНА В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ЗАГРОЗІ.	550
82.	Кепко О. И. СООТНОШЕНИЕ РАЗМЕРОВ ТЕПЛИЦ В ЗАМКНУТОЙ СИСТЕМОЙ ВЕНТИЛЯЦИИ.	560